

Odporúčania k narušenej komunikačnej schopnosti

1, Odporúčania k narušenému vývinu reči (NVR), vývinovej dysfázii:

Narušený vývin reči (alebo vývinová dysfázia) je vrodená porucha vývinu jazykových schopností. Vzniká následkom nesprávnej funkcie alebo poškodenia v tzv „rečových zónach“ kôry vyvíjajúceho sa mozgu. Jej prvým prejavom býva oneskorený vývin reči. Zvyčajne má dieťa problém s gramatikou t.j pri tvorbe viet, problém s ohýbaním slov, problém so súvetiami., aj s výslovnosťou. V rôznej miere býva narušené aj porozumenie reči (Horňáková et al, 2005)

- Akceptovať žiaka s narušeným vývinom reč
- Pri NVR alebo vývinovej dysfázii môže byť narušená impresia aj expresia reči, teda porozumenie aj produkcia reči, preto je potrebné podľa toho aj pristupovať k žiakovi vo výchovno-vzdelávacom procese:
 - ✓ **Narušená impresia (porozumenie):** Ak má žiak, v akejkoľvek miere, narušené porozumenie hovorenej reči, bude toto narušenie vplývať na všetky predmety a oblasti výchovy.

Znamená to, že ťažkosti sa prejavujú pri prednáške učiteľa, pri kladení otázok, pri zadávaní úloh,

Na prvom stupni a najmä na druhom stupni ZŠ zvyčajne býva porozumenie hovorenej reči narušené až na úrovni zložitejších logicko- gramatických štruktúr (porozumenie jednoduchým a viacstupňovým inštrukciám je zväčša v norme)

Odporúčania k narušenej impresii

- Postupovať po malých častiach a overiť si či žiak rozumie tomu čo od neho chceme
- Pre zlepšenie porozumenia je vhodné používať jednoduché inštrukcie inštrukcie, rozložiť inštrukciu na viacero krokov, ak mu to pomôže je lepšie ak si inštrukciu prečíta, kde sa môže opierať o zrkovú cestu. (začať jednoduchšími inštrukciami, postupne prejsť k viacstupňovým inštrukciám („zober pastelku, nakresli strom a potom ho vystrihni“). Najzložitejšie sú inštrukcie, v ktorých treba rozoznávať gramatickú podstatu („mamu umýva dieťa“ alebo „skôr ako pes spadne, mačka začne behať“).
- Posadiť ho do lavice so spolužiakom, ktorý je ochotný pomôcť mu.
- Snažiť sa zjednodušiť prehovory smerované k žiakovi (vynechávať rôzne slovné zvraty, metafory, zložité súvetia,..)

- Používať čo najviac konkrétnych príkladov

✓ **Narušená expresia (produkcia) reči:**

Expresia reči môže byť narušená vo všetkých jazykových rovinách : foneticko-fonologickej (výslovnosť hlások , sluchová diferenciácia, fonematické a fonologické uvedmovanie) , lexikálno- semantickej (aktívna slovná zásoba, aktualizácia slov z lexikónov, semantické kategórie, význam slov) morfológicko - syntaktickej (jazykový cit , gramatická a syntaktická stavba vety , slovné druhy,..)a pragmatickej (komunikačný zámer, udržiava a nadviazanie témy rozhovoru, striedanie komunikačných rolí).

Odporúčania k slovenskému jazyku:

- Akceptovať nesprávnu výslovnosť niektorých hlások, ktorá sa bude zrejme odzrkadľovať nie len v hovorenej reči, ale aj v písanej reči (teda snažiť sa nehodnotiť , najmä v diktátoch , takéto zámery hlások , napr. R-L, sykavkové zámery,..)
- Slabá alebo nedostatočná aktívna slovná zásoba bude vplývať na všetky predmety vo vyučovacom procese. Žiak bude mať preto problém s obsiahlymi opismi , s písaním slohových prác (žiakovi by bolo vhodné poskytnúť aspoň synonymický slovník, dovoliť mu aby si vypracoval zo slovníka zoznam slov, ktoré môže použiť k danej téme, o ktorej bude písať).
- Slovné výpovede žiaka môžu byť jednoduché , neobsiahle , občas až primitívne, preto je vhodné pomôcť žiakovi pri vyjadrovaní ponúknutím slov , ktoré môže použiť , napovedať mu,..
- Ak si nevie vybaviť správne slovo pomôcť mu fonemickou nápodobou (povedať mu začiatočnú hlásku alebo slabiku slova) alebo semantickou nápodobou (opísať mu význam slova).
- Pri písaní diktátov odporúčame poskytnúť dostatok času na písanie a diktovať tempom , ktoré mu bude vyhovovať (u niektorých žiakov s NVR býva výrazne oslabená schopnosť bezprostredne uchovať v pamäti a reprodukovať rôzne zložité obsahové celky reči, čo sa odzrkadlí v tom , že si nemusí zapamätať celú diktovanú časť textu.)
- Najvhodnejšia forma hodnotenie diktátov je slovne , individuálne v aktívnej spolupráci s dieťaťom so zaznamenaním počtu chýb , bez hodnotenia známku.
- Žiaci môžu mať ťažkosti s rozborom básni, s ich tvorbou, s vyvodením informácií , ktoré explicitne nevychádzajú z textu
- Pri oslabenom jazykovom cíte sa môžu v spontánnej reči , ale aj v písanej reči objavovať gramaticky nesprávne tvary slov, nesprávne koncovky , časovanie a skloňovanie slov.
- Ak žiak použije dysgramatizmus, snažiť sa mu poskytnúť správny tvar slova alebo vety.

Odporúčania k cudziemu jazyku:

- Cudzí jazyk odporúčame hodnotiť slovne
- Pri výuke cudzieho jazyka u detí s narušeným vývinom reči (vývinovou dysfáziou) je účinnejšie využívať učenie sa fráz a konverzačných zručností ,
- Netrváť na úplne presnom naučení gramatických pravidiel ,
- Nechať deti jazyk často a opakovane počúvať.
- Zamerať sa najmä na nosnú slovnú zásobu a frázy ,
- Pri ich osvojovaní využívať v čo najväčšej miere zrakové vnímanie (obrázky, fotky, cvičenia na PC).
- Ťažkosti ,ktoré budú mať deti s NVR v slovenskom jazyku sa ešte viacej znásobia v cudzom jazyku.
- Hodnotiť pozitívne slová , ktoré sú aspoň foneticky správne napísané

Odporúčania k ostatným predmetom:

- V ostatných predmetoch odporúčame pri ústnej odpovedi nehodnotiť gramatickú stránku prejavu (zlé časovanie , skloňovanie - ako výsledok oslabeného jazykového citu) , ale zamerať sa len na obsah.
- Ťažkosti sa v týchto predmetoch objavia i pri reprodukovani naučeného, a preto je použitie pomocných otázok (resp. osnovy) veľkou pomocou a nie dôvodom pre prísnejšiu klasifikáciu.
- Pri odpovediach dať žiakovi možnosť aby si smel nechať pri sebe zoznam kľúčových slov z textu , podľa ktorého sa môže riadiť pri odpovediach.
- Pri zapisovaní poznámok a ich učení sa vybrať všetko dôležité a usporiadať vo forme pojmovej mapy alebo grafu (jeto dôležité hlavne pre vizuálne študijné typy) alebo informácie spracovať vo forme pomocných kartičiek.
- Poskytnúť žiakovi dopredu otázky k danej téme.
- Netrváť na presnom znení odpovedí

Použitá literatúra :

1, Horňáková, Kapalková , Mikulajová: Kniha o detskej reči , vydavateľstvo Slniečko 2005